

Huis Bergh Complex

Hoofdburcht – exterieur onderdelen

Resultaten van het kleurhistorisch onderzoek

Oosterloo Restauratie – R. Oosterloo MA

Januari 2025

Colofon

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de auteur.

Het ter inzage geven van het rapport aan direct belanghebbenden is toegestaan.

© Oosterloo Restauratie.

Oosterloo Restauratie – R. Oosterloo MA
Heining 163/F
1047 AE, Amsterdam
t. 06-31176722
e. oosterloorestate@gmail.com
kvk. 74986503

Afbeelding voorblad: Voorgevel van kasteel Huis Bergh, pand op de Hoofdburcht.

Objectgegevens

Naam	Huis Bergh
Eigenaar	Stichting Huis Bergh
Monumentnummer	526787 (complexnummer 526788)
Adres	Hof van Bergh 1, 7041 AC 's-Heerenberg
Omschrijving	Het huis bestaat uit een Middeleeuws complex van voorburcht en hoofdburcht, beide omgracht, waarop een ensemble van dienstgebouwen, woonkwartieren, poorten, torens en kapel.
Datering	Zeer gelaagd. Middeleeuwse oorsprong. Veel onderdelen stammen van na de brand in 1735 en de meeste onderdelen van het pand op de hoofdburcht stammen uit de tijd na de brand van 1939.

Inhoud

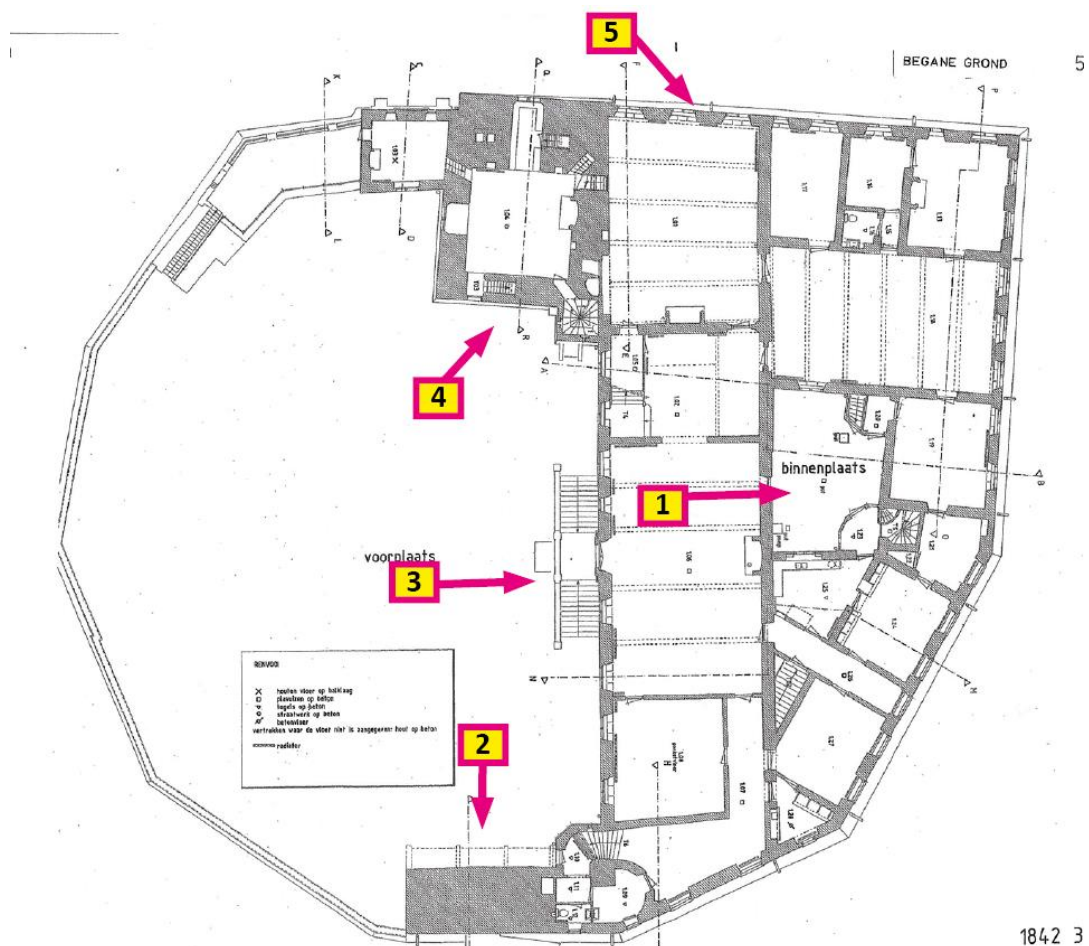
Inleiding	4
Leeswijzer.....	5
Methoden	5
Stratigrafisch onderzoek.....	5
Microscopisch onderzoek.....	5
Geschiedenis.....	6
Hoofdburcht binnenplaats resultaten	11
Conclusie binnenplaats.....	28
Resultaten noordgevel kapel.....	30
Conclusie noordgevel kapel	42
Voorgevel	45
Conclusie voorgevel Hoofdburcht.....	51
Natuurstenen band.....	52
Gootlijst erkertoren	55

Inleiding

In dit deelrapport van het kleurhistorisch onderzoek naar het Huis Bergh-complex worden de resultaten gepresenteerd van het onderzoek naar de exterieur-onderdelen van het pand op de hoofdburcht. Het onderzoek richt zich op de volgende onderdelen:

1. De binnenplaats.
2. De kapelgevel aan de voorplaats.
3. De voorgevel van het kasteel.
4. De gootlijst van een van de erkertorens van de grote toren.
5. Een verpakket dat is aangetroffen op een natuurstenen band aan de gevel richting de voorburcht.

Zie de figuur hieronder (figuur 1) voor de nummering van deze onderdelen.

Figuur 1. Plattegrond van de hoofdburcht met pijlen en nummering van de gevels waar onderzoek heeft plaatsgevonden.

De focus van het onderzoek ligt op de staat het pand na de restauratie die volgde op de brand van 1939. Andere afwerkingen worden ook in kaart gebracht, maar enkel de NCS-codes voor kleuren uit ca. 1940 worden gegeven.

Tijdens dit onderzoek was het niet mogelijk om de kozijnen aan de grachtzijde te bestuderen. Het is aan te raden om deze in de toekomst alsnog te onderzoeken, zodat een vollediger beeld ontstaat van de kleurgeschiedenis van deze onderdelen. Dit is niet alleen relevant voor de periode vlak na de brand van 1939, maar ook voor de kleurgeschiedenis van vóór de brand. De kozijnen zijn namelijk een van de weinige elementen die de brand van 1939 hebben overleefd.

Leeswijzer

Allereerst worden de toegepaste methoden beschreven. Vervolgens wordt een korte geschiedenis gepresenteerd, met een focus op de bestudering van historische foto's, die veel waardevolle inzichten bieden. Daarna worden de resultaten besproken van het onderzoek naar de binnenplaats, de gevel van de kapel, de gevel van de hoofdburcht, de toren en de natuurstenen band aan de gevel aan de voorburchtzijde. Voor elk deelonderwerp worden na de resultaten conclusies getrokken

Methoden

Stratigrafisch onderzoek

Het stratigrafisch onderzoek bestaat uit het maken van verfrappen, ook wel stratigrafieën. Hierbij wordt op een beschilderd object of onderdeel iedere verflaag opeenvolgend vrijgelegd met een scalpelmes. Door deze verflagen onder of boven elkaar vrij te leggen ontstaat een chronologisch overzicht van historische verflagen: de kleurtrap. Bij het maken van kleurtrappen wordt niet alleen getracht de kleur van verflagen te bepalen, maar ook de functie, zoals afwerkingen, grondlagen, plamuurlagen, vullingen, vernis- en glacislagen. De kleurtrappen worden soms aangevuld met puncties en het vrijleggen van interessante vlakken.

Microscopisch onderzoek¹

Het microscopisch onderzoek vult het stratigrafisch onderzoek aan. De eerste stap is het nemen van een monster van een volledig mogelijk lagenpakket. De bemonstering wordt ingebed in een inbedmiddel² en vervolgens geslepen en gepolijst op de kopse kant. Hierdoor ontstaat een dwarsdoorsnede van het verflagenpakket. Dit verflagenpakket wordt vervolgens onder de microscoop onderzocht onder gepolariseerd licht, daglicht en uv-licht. Deze verschillende lichtbronnen in combinatie met de filters in de microscoop geven unieke informatie over de verflagen

¹ Voor het microscopisch onderzoek is gebruik gemaakt van een Zeiss Axioskopp optische microscoop met helder veld verlichting van een VIS-LED en UV-fluorescentie van een UV LED, golflengte 385 nm, gebruikmakend van Zeiss filter set 01 (BP 365/12, FT 395 en LP 397 nm) en LED 'B', golflengte 475 nm, met filterset 09 (BP 450-490, FT 510, LP 515 nm).

² Poly-pol PS230 met MEK

Geschiedenis

Het pand op de Hoofdburcht, vanaf nu aangeduid als “kasteel,” heeft in de loop der tijd gefaseerd veel veranderingen ondergaan. Hoewel het oorspronkelijk uit de middeleeuwen stamt, is het tweemaal afgebrand en herbouwd. Deze twee branden uit 1735 en 1939 hebben de huidige vorm van het kasteel in zeer belangrijke mate beïnvloed. De kapel is in grote mate nog 18^e-eeuws, terwijl de houten onderdelen in de voorgevel grotendeels uit ca. 1940 stammen.

Het kasteel zoals het er nu uitziet, is grotendeels het resultaat van de visie van Jan Herman van Heek. Na de brand in 1939 (figuur 2) vond onder leiding van restauratie-architect H. van Heeswijk een grote restauratie plaats en werden diverse onderdelen gereconstrueerd in een 17e-eeuwse en middeleeuwse stijl. Tegelijkertijd werden historiserende elementen toegevoegd, passend bij de restauratieprincipes van die tijd en de smaak van Jan Herman van Heek. Enkele 18e-eeuwse elementen bleven behouden, zoals de kapelgevel aan de voorplaatszijde, de entreepartij en veel kozijnen aan de oostgevel/grachtzijde.

De meeste onderdelen die tijdens dit onderzoek zijn bestudeerd, dateren uit circa 1940 of zijn in die periode voor het eerst geschilderd. Dit geldt bijvoorbeeld voor de houten balken op de gevel van de kapel. Voor de brand was deze gevel gepleisterd, waardoor de balken niet zichtbaar waren.

Er zijn interessante foto's van het kasteel uit de periode vóór de brand bewaard gebleven (figuur 3-5). In de collectie van het Rijksmuseum te Amsterdam bevinden zich enkele glasdia's van Jacob Olie jr., daterend uit de periode 1913-1927 (figuur 4-5). Deze dia's zijn gemaakt met de autochroomtechniek, de eerste methode waarmee kleurenfotografie mogelijk werd. Autochroom was een arbeidsintensieve techniek, die werd toegepast vanaf de patentaanvraag in 1903 tot ongeveer 1935, toen nieuwere methoden de techniek verdrongen. Het is bijzonder dat er meerdere autochroomfoto's van het kasteel bestaan. Jacob Olie jr., naast fotograaf ook scheikundige, zal vermoedelijk affiniteit hebben gehad met deze techniek.

Op de autochroomfoto's is duidelijk te zien dat een groot deel van de voorgevel van het kasteel witgepleisterd was. Dit witpleisteren kan zijn gedaan om de gevels te egaliseren, aangezien het metselwerk en de reparaties uit verschillende perioden stammen. De zware voordeur, net als andere deuren en luiken, was groen geschilderd zonder bijzondere versieringen. De kozijnen en kroonlijst waren in een gele tint geschilderd, terwijl het raamhout (gebroken) wit was. Ook de kapel was witgepleisterd: het vakwerk van balken met metselwerk ertussen was niet zichtbaar en kwam pas na de brand aan het licht.

Na de brand van 1939 kregen vrijwel alle deuren aan de gevel van de hoofdburcht rood-witte kepers, met uitzondering van de centrale entree deur en de deur naar het souterrain eronder (figuur 6-8). Sommige onderdelen zijn echter later toegevoegd of voorzien van nieuwere verflagen. Zo bevat de deur in de voorgevel onder de centrale entreepartij geen oude verflagen, maar slechts twee à drie moderne lagen, vermoedelijk vanaf circa 1980. De deur in de toren naast de kapel werd rond dezelfde tijd aangebracht en heeft eveneens een modern verflagenpakket dan de deuren uit circa 1940 (figuur 9-10).

Figuur 2. Voorgevel na de brand in de nacht van 14 op 15 maart 1939. Collectie ECAL CC-BY.

Figuur 3. Foto van de voorgevel van het kasteel voor de brand van 1939. Exacte datering onbekend. Bron: Archief Huis Bergh.

Figuur 4. Huis Bergh, 's-Heerenberg. Glasdia (autochrom foto) door Jacob Olie jr. ca. 1913-1927. Afmetingen: 88mm x 118mm. Rijksmuseum Amsterdam, objectnummer RP-F-1995-206-233.

Figuur 5. Huis Bergh, 's-Heerenberg. Glasdia (autochrom foto) door Jacob Olie jr. ca. 1913-1927. Afmetingen: 88mm x 118mm. Rijksmuseum Amsterdam, objectnummer RP-F-1995-206-232.

Figuur 6. Oude foto van de voorgevel van het kasteel op de Hoofdburcht. Dit is de periode voordat er een deur in de toren naast de kapel is gemaakt. Datering foto: 1940-1970, maar mogelijk van vlak na de verbouwing in 1940. Bron: Archief Huis Bergh.

Figuur 7. Oude foto van kasteel Huis Bergh. Datering foto: 1940-1970, maar mogelijk van vlak na de verbouwing in 1940.

Figuur 8. Oude foto van kasteel Huis Bergh. Datering foto: 1940-1970, maar mogelijk van vlak na de verbouwing in 1940.

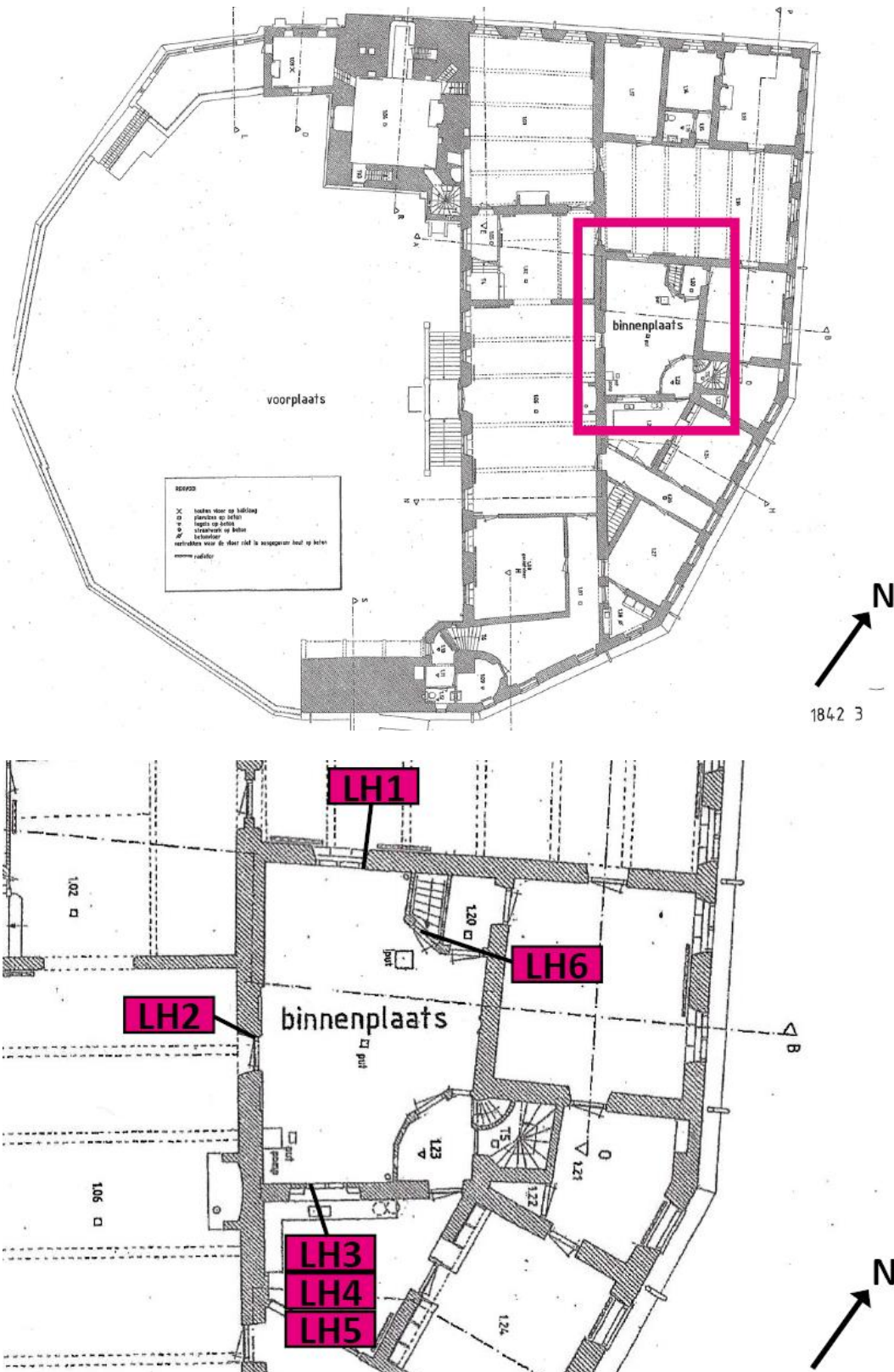
Figuur 9. Gat in de muur van de toren naast de kapel. De deur die er nu zit stamt uit die tijd, net als de trap die erheen leidt. Datering en fotograaf onbekend. Jaren 70? Bron: Archief Huis Bergh.

Figuur 10. Huidige deur op deze locatie. Foto door auteur in 2024.

Hoofdburcht binnenplaats resultaten

Hieronder zijn de onderzoekslocaties in de binnenplaats aangegeven:

Figuur 11. Plattegrond van de begane grond van de hoofdburcht. Boven is in een roze rechthoek de situering van de binnenplaats aangegeven. Onder een detail van de plattegrond, met de onderzoekslocaties aangegeven.

Figuur 12. Binnenplaats, deur naar de entreehal.

Figuur 13. Binnenplaats. Foto van een raampartij (keuken) richting het zuiden.

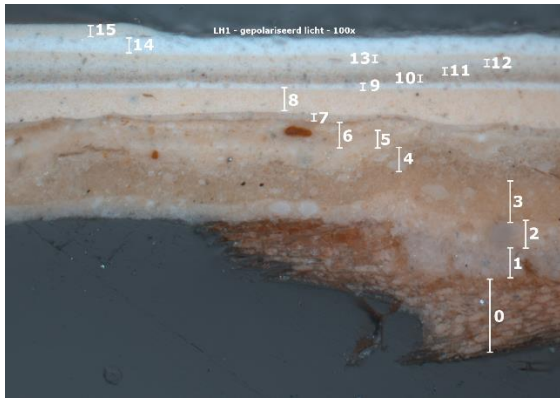
Figuur 14. Binnenplaats, raampartij richting het noorden.

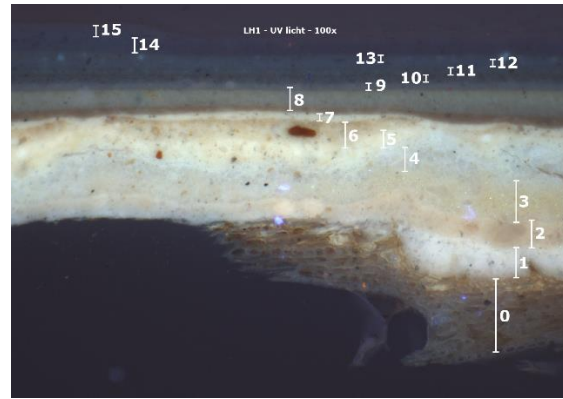
Figuur 15. Binnenplaats, deur naar de kelder.

Figuur 16. Kleurtrap op het raamhout in het binnenplaats en locatie van dwarsdoorsnede LH1.

Figuur 17. Dwarsdoorsnede raamhout binnenplaats (LH1). Microscopische vergroting: 100x. De nummers zijn de laagnummers.

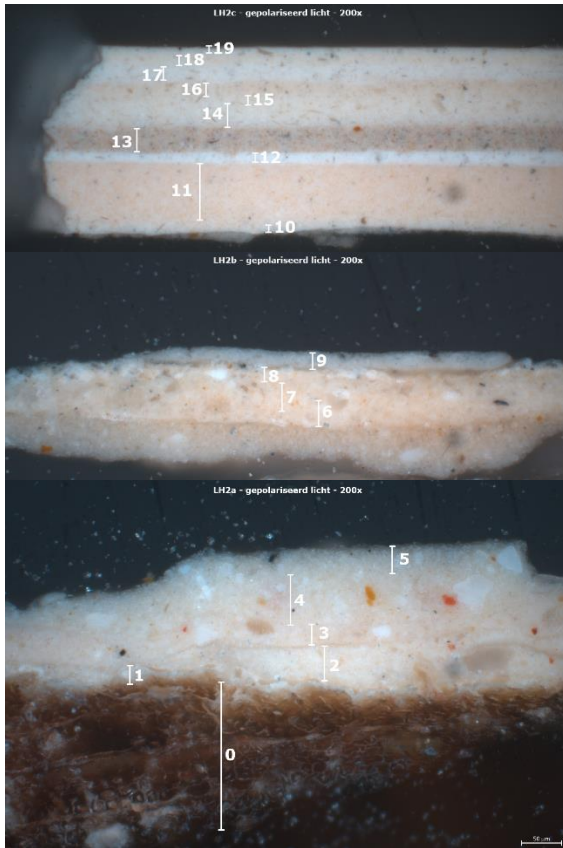
Figuur 18. Dwarsdoorsnede raamhout binnenplaats (LH1). UV licht. Microscopische vergroting: 100x. De nummers zijn de laagnummers.

FASE	LAAG (doorsnede)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKINGEN
7	15	16-17	Okergeel	Donkerblauw	Afwerking	Huidige afwerking
	14	15	Wit	Donkerblauw	Grondlaag	
6	13	14	Okergeel	Donker	Afwerking	
	12	13	Lichtgeel	Donker	Grondlaag	
	11	12	Lichtgeel	Donker	Grondlaag	
5	10	10-11	Bruingrijs	Donker	Afwerking	
	9	9	Wit	Donkerblauw	Grondlaag	
4	8	8-7	Okergeel	Groengrijs	Afwerking	
	7	6	Grijs	Bruin	Grondlaag	
3	6	5	Okergeel	Geelbruin	Afwerking	
	5		Okergeel	Geel	Voorlak	
2	4	4	Okergeel	Wit	Afwerking	Twee lagen?
1 (1940)	3	3	Okergeel	Geelgroen met groene sterretjes	Afwerking	Bevat relatief veel zinkwit.
	2	2	Okergeel	Geel	Voorlak	
	1	1	Lichtgrijs	Wit	Grondering	
	0	0	Bruin	-	Drager	Hout

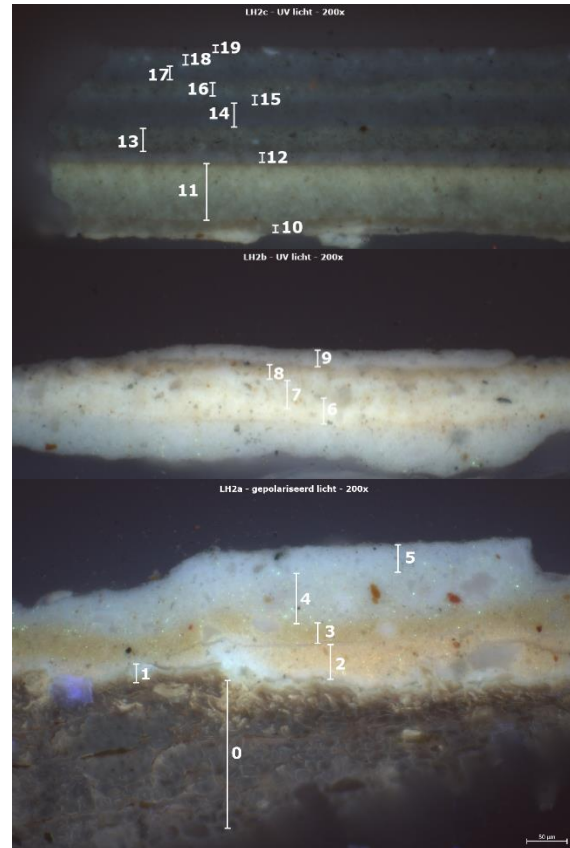
Tabel 1. Laagbeschrijving van het lagenpakket op het raamhout in het binnenplaats van de hoofdburcht op de begane grond, kleurtrap en dwarsdoorsnede LH1.

Figuur 19. Kleurtrap op het deurkozijn in het binnenplaats en locatie LH2.

Figuur 20. Dwarsdoorsnede deurkozijn binnenplaats (LH2). Gepolariseerd licht. Microscopische vergroting: 200x. De nummers zijn de laagnummers.

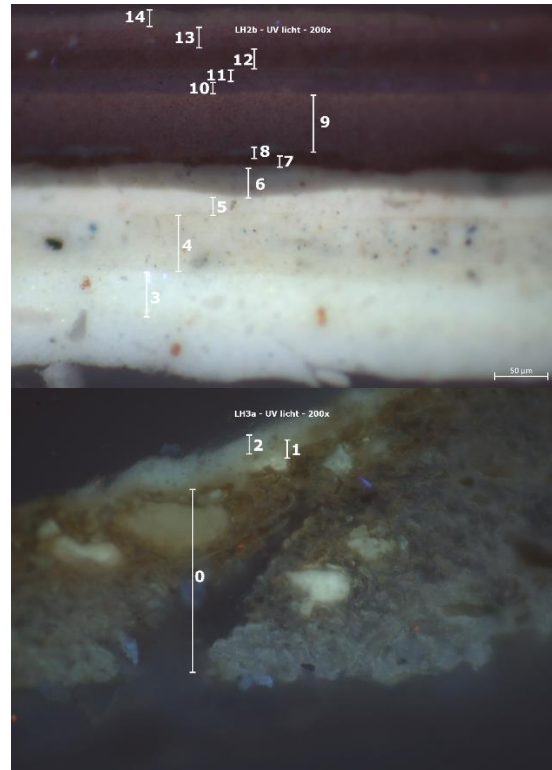
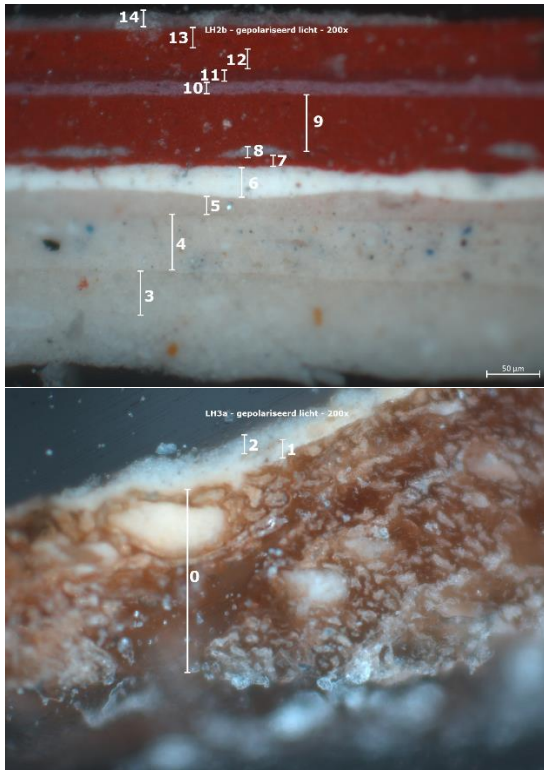
Figuur 21. Dwarsdoorsnede deurkozijn binnenplaats (LH2). UV licht. Microscopische vergroting: 200x. De nummers zijn de laagnummers.

FASE	LAAG (doorsnede)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKINGEN
7	19	19	Licht okergeel	-	Afwerking	
	18		Licht okergeel	-	Voorlak	
	17	18	Wit	-	Grondlaag	
6	16	16-17	Okergeel	-	Afwerking	
	15		Lichtgeel	-	Voorlak	
	14	Lichtgeel	-	Grondlaag		
5	13	13-14	Geelgrijs	-	Afwerking	
	12	12	Wit	-	Grondlaag	
4	11	11	Licht okergeel		Afwerking	
	10	10	Wit/lichtgrijs		Grondlaag	
	9	9	Grijs	Geelgrijs	Grondlaag	
3	8	8	Verzadigd geel	Geelbruin	Afwerking	
	7	7	Okergeel	Geel	Voorlak	
	6	6	Okergeel	Geel	Grondlaag	
2	5	5	Okergeel	Lichtgroen met groene sterretjes	Afwerking	Veel zinkwit, maar ook wat loodwit
	4	4	Okergeel	Lichtgroen met groene sterretjes	Voorlak	
1	3	3	Okergeel	Groen met groene sterretjes	Afwerking	Veel zinkwit, maar ook wat loodwit
	2	2	Okergeel	Geel	Voorlak	
	1	1	Wit	Wit	Grondlaag	
	0	0	Bruin	-	Drager	Hout

Tabel 2. Laagbeschrijving van het verflagenpakket op het raamhout in het binnenplaats van de hoofdburcht op de begane grond, kleurtrap en dwarsdoorsnede LH2.

Figuur 22. Kleurtrap op de buitenzijde van een van de luiken in het binnenplaats, op een locatie van de overgang van een keper (geel/rood), bij elkaar gemaakt om zo goed mogelijk de verschillende kleuren geel/wit aan elkaar te kunnen koppelen. Boven is de laagbeschrijving voor de kleurtrap van het gele/witte deel van de keper en onder voor het rode deel. In de figuur zijn ook de locaties van dwarsdoorsneden LH3 en LH4 aangegeven.

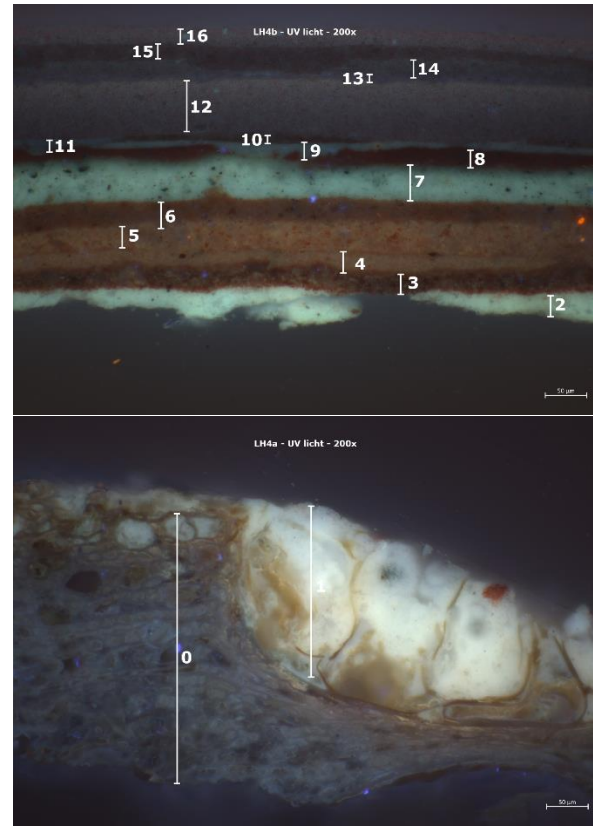
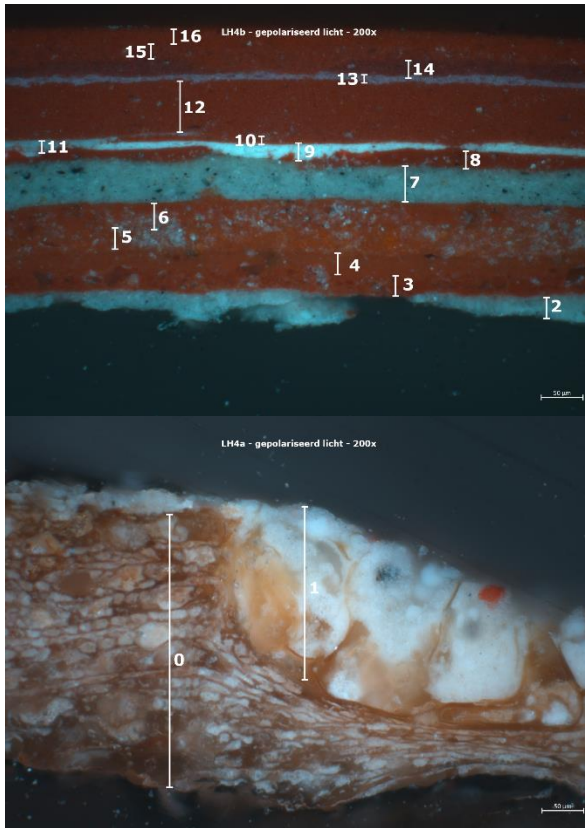

Figuur 23. Dwarsdoorsnede deurkozijn binnenplaats (LH3). Gepolariseerd licht. Microscopische vergroting: 200x. De nummers zijn de laagnummers.

Figuur 24. Dwarsdoorsnede deurkozijn binnenplaats (LH3). UV licht. Microscopische vergroting: 200x. De nummers zijn de laagnummers.

FASE	LAAG (doorsnede)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKINGEN
	14	14	Grijs	-	-	Vuil
7	13	16	Rood	Donkerrood	Afwerking	
	12	15	Rood	Donkerrood	Voorlak	
6	11	14	Paars	Donkerrood	Afwerking	
	10		Lichtpaars	Donkerrood/paars	Grondlaag	
5	9	12-13	Rood	Donkerrood/paars	Afwerking	
	8	11	Grijs	Grijs	Grondlaag	
4	7	10	Rood	Donker	Afwerking	
	6	6-8	Wit	Donker geelgrijs	Grondlaag	
3	5	5	Licht geelgrijs	Rosig geel	Afwerking	
2	4	4	Heel lichtgeel	Groenig geel	Afwerking	
1	3	3	Geelwit	Lichtgroen met groene sterretjes	Afwerking	
	2	1	Geelwit	Grijs	Grondlaag	
	1		Wit	Groen met groene sterretjes	Grondlaag	
	0	0	Bruin	-	Drager	Hout

Tabel 3. Laagbeschrijving van het verflagenpakket op het luik in het binnenplaats van de hoofdburcht op de begane grond, van het gele gedeelte van de kepers, kleurtrap en dwarsdoorsnede LH3.

Figuur 25. Dwarsdoorsnede deurkozijn binnenplaats (LH4). Gepolariseerd licht. Microscopische vergroting: 200x. De nummers zijn de laagnummers.

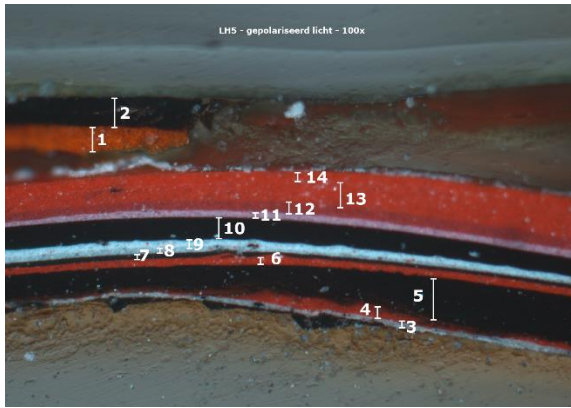
Figuur 26. Dwarsdoorsnede deurkozijn binnenplaats (LH4). UV licht. Microscopische vergroting: 200x. De nummers zijn de laagnummers.

FASE	LAAG (doorsnede)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKINGEN
7	16	16	Rood	Donkerrood	Afwerking	
	15	15	Rood	Donkerpaars		
6	14	14	Paars	Donker grijspaars	Afwerking	
	13	13	Lichtpaars	Donker grijspaars		
5	12	12	Rood	Donkerpaars	Afwerking	De lagen zitten in de doorsnede een beetje door elkaar
	11	11				
	10					
	9					
4	8	10	Rood	Donkerrood	Afwerking	
	7	7-9	Grijs	Lichtgeel		
3	6	5	Rood	Donkerrood	Afwerking	
2	5	4	Rood	Oranje	Afwerking	
1	4	3	Rood	Geelrood	Afwerking	
	3		Rood	Donkerrood		
	2	2	Wit	Lichtgeel	Grondlaag	
	1	1	Wit	Lichtgeel	Grondlaag	
	0	0	Bruin	-	Drager	Hout

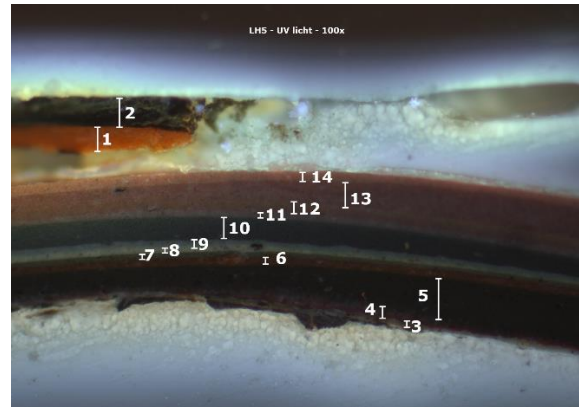
Tabel 4. Laagbeschrijving van het verflagenpakket op het luik in het binnenplaats van de hoofdburcht op de begane grond, van het rode gedeelte van de kepers, kleurtrap en dwarsdoorsnede LH4.

Figuur 27. Kleurtrap op het beslag van een van de luiken in het binnenplaats en de locatie van dwarsdoorsnede LH5.

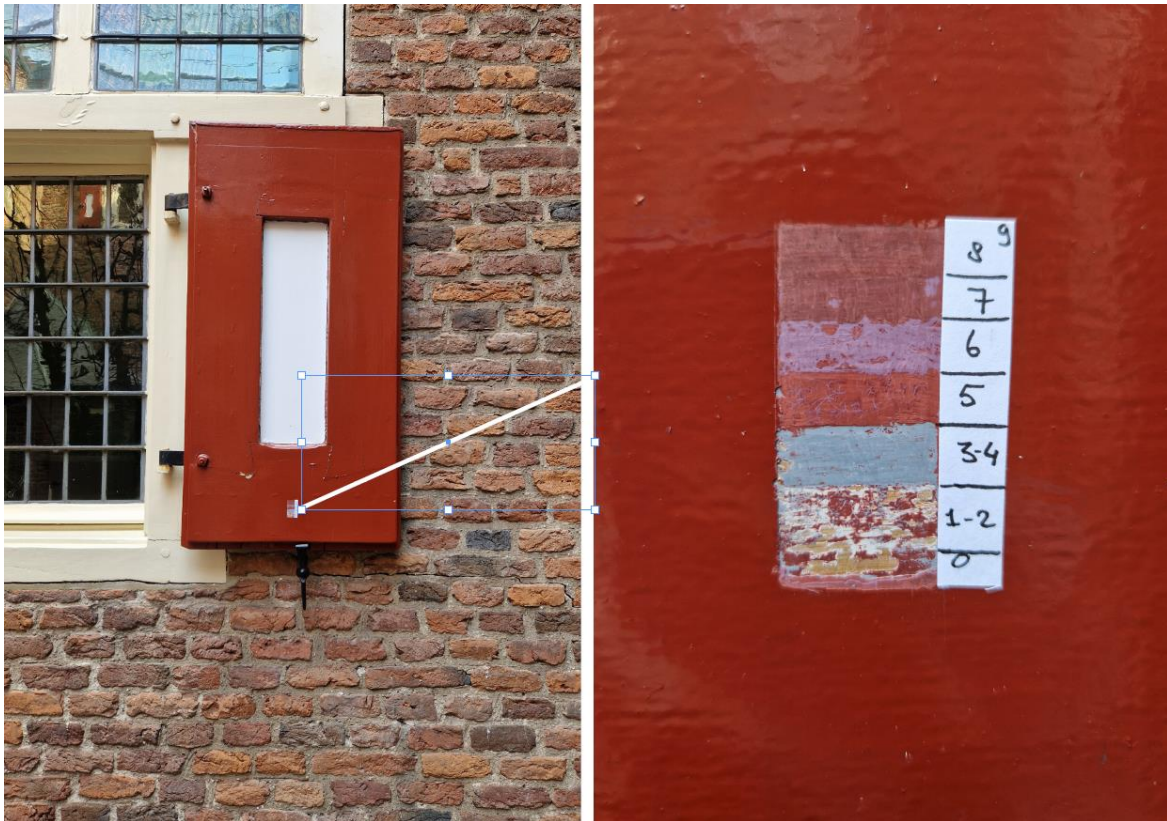
Figuur 28. Dwarsdoorsnede beslag luik binnenplaats (LH5). Gepolariseerd licht. Microscopische vergroting: 100x. De nummers zijn de laagnummers.

Figuur 29. Dwarsdoorsnede beslag luik binnenplaats. UV licht (LH5). Microscopische vergroting: 100x. De nummers zijn de laagnummers.

FASE	LAAG (doorsnede)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKINGEN
7	14	10	Rood	Donkerrood	Afwerking	Huidige afwerking
	13		Rood	Donkerrood	Voorlak	
6	12	9	Donkerpaars	Donkergrijs	Afwerking	
	11		Lichtpaars	Donkergrijs	Grondlaag	
5	10	8	Zwart	Zwart	Afwerking	
	9		Lichtgrijs	Grijs	Grondlaag	
	8		Lichtgrijs	Grijs	Grondlaag	
4	7	6	Zwart	Zwart	Afwerking	Niet vrijgelegd in de kleurtrap
	6		Rood	Donkerrood	Voorlak	
3	5	5	Zwart	Zwart	Afwerking	
	4		Rood	Donkerrood	Voorlak	
	3		Lichtgrijs	Grijs	Grondlaag	
2			Zwart		Afwerking	
1	2	2-3	Zwart	Zwart	Afwerking	
	1	1	Oranje	Oranje	Menie, grondlaag	
		0	Grijs	-	Drager	Metaal

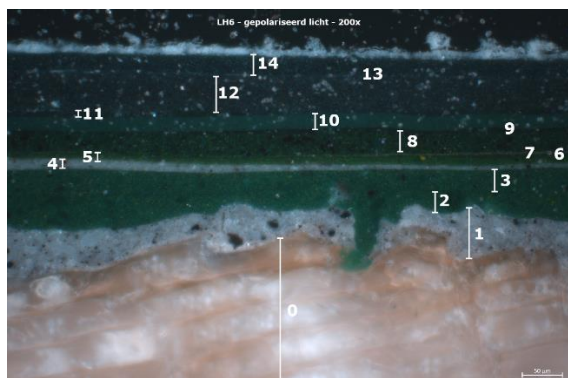
Tabel 5. Laagbeschrijving van het verflagenpakket op het beslag op een van de luiken in het binnenplaats, kleurtrap en dwarsdoorsnede LH5.

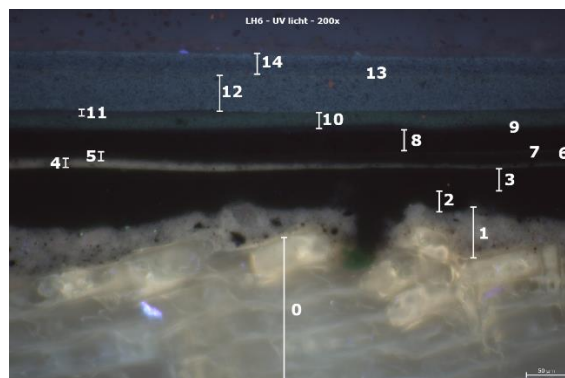
Figuur 30. Kleurtrap op de binnenzijde van een van de luiken in de binnenplaats. Het lagenpakket is hetzelfde als aan de andere kant bij de rode keper, maar de oudste rode verflagen zijn slechts sporadisch aanwezig.

Figuur 31. Kleurtrap op een van de beschilderde deuren van het binnenplaats en de locatie van dwarsdoorsnede LH6.

Figuur 32. Dwarsdoorsnede beschilderde deur binnenplaats (LH6) Gepolariseerd licht. Microscopische vergroting: 100x.

Figuur 33. Dwarsdoorsnede beschilderde deur binnenplaats (LH6). UV licht. Microscopische vergroting: 100x.

FASE	LAAG (doorsnede)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKINGEN
7	14	9	Donker blauwgroen	Donkerblauw		
	13		Donker blauwgroen	Donkerblauw		
6	12	8	Donker blauwgroen	Donkerblauw	Afwerking	
5	11		Donker blauwgroen	Donkergroen	Afwerking	Niet vrijgelegd in kleurtrap
4	10	7	Donkergroen	Donkergroen	Afwerking	
3	9	6	Donkergroen	Bijna zwart	Afwerking	
	8		Donkergroen	Bijna zwart	Voorlak	
	7		Grijs	Grijs	Grondlaag	Dun laagje
2	6	5	Donkergroen	Bijna zwart	Afwerking	
	5		Donkergroen	Bijna zwart	Voorlak	
	4	4	Grijs	Geelgrijs	Grondlaag	
1	3	3	Donkergroen	Bijna zwart	Afwerking	
	2	2	Donkergroen	Voorlak	Voorlak	
	1	1	Grijs	Geelgrijs	Grondlaag	Bevat zinkwit
	0	0	Bruin	-	Drager	Hout

Tabel 6. Laagbeschrijving van het verflagenpakket op een van de beschilderde deuren van het binnenplaats, kleurtrap en dwarsdoorsnede LH6.

Figuur 34. Kleurtrap op een van de beschilderde voorzetstukken in het binnenplaats van onbekende ouderdom.

FASE	LAAG (doorsnede)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKINGEN
7		3	Donker blauwgroen	-	Afwerking	
		2	Grijs	-	Grondlaag	
?		1	Rood	-	Afwerking	
		0	Bruin	-	Drager	

Tabel 7. Laagbeschrijving van het verfpakket op het voorzetraam in het binnenplaats. Er zijn twee afwerkingen gevonden. De eerste afwerking is rood, het is niet duidelijk tot welke fase deze rode afwerking behoort. Mogelijk is het voorzetstuk nieuwer dan uit fase 1 (ca. 1940). Het voorzetstuk en de eerste rode afwerking zouden uit fase 6 kunnen stammen, hoewel niet duidelijk is welke tijd dat precies is.

Conclusie binnenplaats

Alle onderzochte onderdelen in de binnenplaats stammen uit 1940, behalve het voorzetraampje. De buitenzijde van de luiken waren van oorsprong voorzien van kepers, altemnerend rood en wit. De rode kleur was iets helderder dan de rode kleur van tegenwoordig, en het wit was een gebroken wit, bijna gelig. In de foto's hieronder zijn die kepers aangegeven. Links is de keper afgetekend met tape, en rechts is in strijklucht een ophoging van de kepers te zien.

De deurkozijnen, raamkozijnen en het raamhout hadden allemaal dezelfde okergele kleur. De deur naar de kelder was groen geschilderd. De groene kleur die in 1940 was toegepast had een gelere ondertoon dan het huidige groen.

Kleurcodes

Onderdeel	Huidig	Origineel (ca. 1940)	Tweede afwerking
Deurkozijn binnenplaats		NCS S 3030-Y20R (okergeel)	
Raamkozijn binnenplaats		NCS S 3030-Y20R (okergeel)	
Luik keper (rood)	NCS S 4550-Y80R(rood)	NCS S 4050-Y80R (rood)	NCS S 4550-Y80R (rood)
Luik keper (wit)	NCS S 4550-Y80R (rood)	NCS S 2010-Y20R (geelwit)	NCS S 3010-Y20R (geelwit)
Luik beslag (zwart)	NCS S 4550-Y80R (rood)	NCS S 9000-N (zwart)	
Groene deur		NCS S 5540-G10Y (donkergroen)	
Voorzetstuk raampje souterrain		NCS S 6030-Y90R (rood, datering onbekend)	

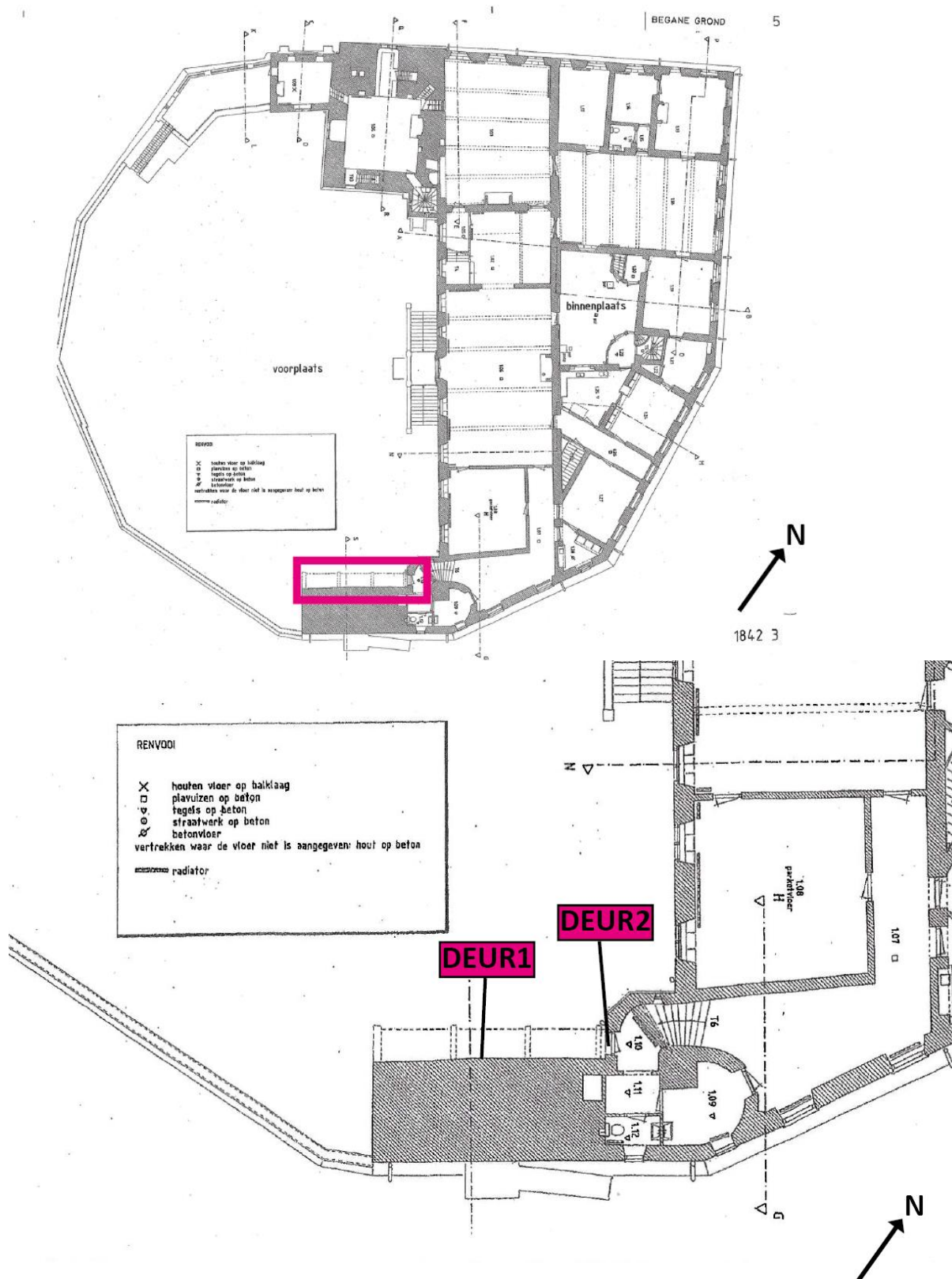
Topografie

	LH1 (raamhout)	LH2 (deurkozijn)	LH3 (luiik, witte streep keper)	LH4 (luiik, rode streep keper)	LH5 (luiik, beslag)	LH6 (geschilderde deur)
FASE 7	Okergeel (afwerking)	Okergeel (afwerking)	Rood (afwerking)	Rood (afwerking)	Rood (afwerking)	Donker blauwgroen
Alkyd?	Wit (grondlaag)	Okergeel (voorlak)	Rood (voorlak)	Rood (voorlak)	Rood (voorlak)	Donker blauwgroen
		Wit (grondlaag)				
FASE 6	Okergeel (afwerking)	Okergeel (afwerking)	Paars	Paars	Paars	Donker blauwgroen
Alkyd?	Lichtgeel (voorlak)	Lichtgeel (voorlak)	Lichtpaars	Lichtpaars	Lichtpaars	
	Lichtgeel (grondlaag)	Lichtgeel (grondlaag)	Lichtpaars	Lichtpaars	Lichtpaars	
FASE 5	Geelgrijs	Geelgrijs	Rood (afwerking)	Rood (afwerking)	Zwart	Donkergroen
Alkyd?	Wit (grondlaag)	Wit (grondlaag)	Lichtgrijs (grondlaag)	Lichtgrijs (grondlaag)	Lichtgrijs (grondlaag)	
					Lichtgrijs (grondlaag)	
FASE 4	Okergeel (afwerking)	Okergeel (afwerking)			Zwart	Donkergroen
Alkyd?	Wit (grondlaag)	Wit (grondlaag)	Rood (afwerking)	Rood (afwerking)	Rood (afwerking)	
	Grijs (grondlaag)	Grijs (grondlaag)	Wit (grondlaag)	Grijs (grondlaag)		
FASE 3	Okergeel (afwerking)	Okergeel (afwerking)			Zwart	Donkergroen
Olieverf	Okergeel (voorlak)	Okergeel (voorlak)	Licht geelgrijs	Rood (afwerking)	Rood (afwerking)	Donkergroen
		Okergeel (voorlak)			Grijs (grondlaag)	Grijs (grondlaag)
FASE 2	Okergeel (afwerking)	Okergeel (afwerking)	Licht geelgrijs	Rood (afwerking)	Zwart	Donkergroen
Olieverf	Okergeel (voorlak)	Okergeel (voorlak)				Donkergroen
						Grijs (grondlaag)
FASE 1	Okergeel (afwerking)	Okergeel (afwerking)	Licht geelgrijs	Rood (afwerking)	Zwart	Donkergroen
ca. 1940	Okergeel (voorlak)	Okergeel (voorlak)		Rood (voorlak)		Donkergroen
Olieverf	Lichtgrijs (grondlaag)	Wit (grondlaag)	Licht geelgrijs	Grijs (grondlaag)		Grijs (grondlaag)
			Licht geelgrijs	Grijs (grondlaag)	Oranje (menie)	
	Bruin (Hout)	Bruin (Hout)	Bruin (Hout)	Bruin (Hout)	Metaal	Bruin (Hout)

De eerste drie fases zijn geschilderd met olieverf. Daarna volgt een pakket met modernere bindmiddelen. Waarschijnlijk gaat het om alkydverf. Mogelijk gaat het bij de laatste overschildering om een acrylaat, maar dat is onduidelijk.

Resultaten noordgevel kapel

Hieronder is de locatie van de noordgevel van de kapel aangegeven en de locatie van de twee deuren onder de kapelgevel:

Figuur 36. Foto's van de twee deuren (zie vorige figuur). Deur 1 is oud (ca. 1940) en deur 2 is nieuw (ca. 1980).

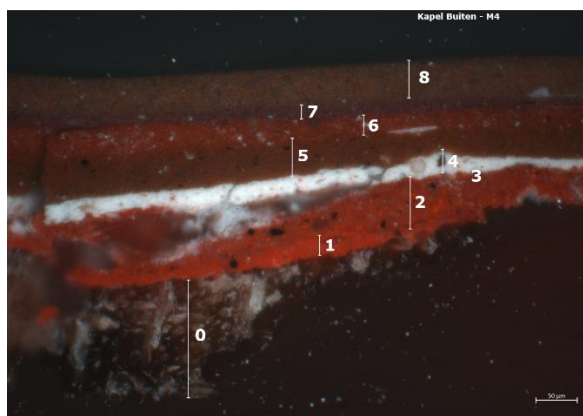
Figuur 37. Twee vensters, vrijgelegd op locatie "Deur 1", zie vorige afbeeldingen. Op deur 1 is net als op de luiken in de binnenplaats van oorsprong kepers aangebracht in altemnerend rood en wit.

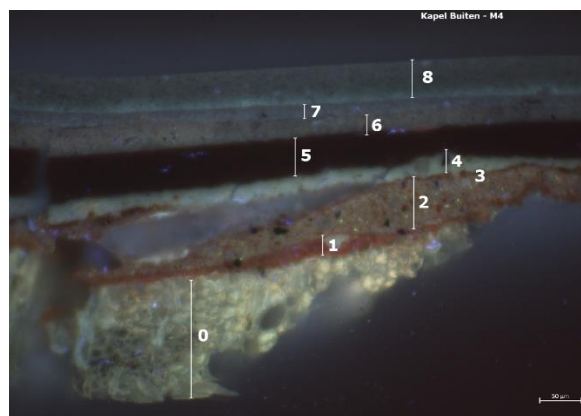
Figuur 38. Afdak onder de kapel, met in het zicht een rode deur en de balk onder de uithang van de kapel.

Figuur 39. Kleurtrap op de balk onder de kapel met locatie van dwarsdoorsnede M4.

Figuur 40. Dwarsdoorsnede Kapel Buiten M4. Gepolariseerd licht. Microscopische vergroting: 200x. De nummers zijn de laagnummers.

Figuur 41. Dwarsdoorsnede Kapel Buiten M4. UV licht. Microscopische vergroting: 200x. De nummers zijn de laagnummers.

FASE	LAAG (doorsnede)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKINGEN
7	8	9-12	Donkerbruin	Melkachtig bruin	Afwerking	
6	7	7-8	Paars	Melkachtig paars	Afwerking	
5	6	6-7	Donkerrood	Melkachtig rood	Afwerking	
4	5	4	Donkerbruin	-	Afwerking	
	4	3	Wit	Lichtgeel	Grondlaag	
3	3	2	Donkerrood	Donkerrood	Afwerking	
2	2		Donkerrood	Groen met groene sterretjes	Afwerking?	
1	1	1	Donkerrood	Donkerrood	Afwerking?	
0	0	0	Bruin	-	Drager	

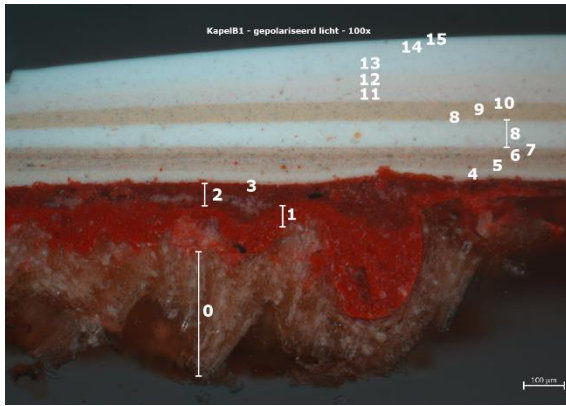
Tabel 8. laagbeschrijving van kapel buiten M4.

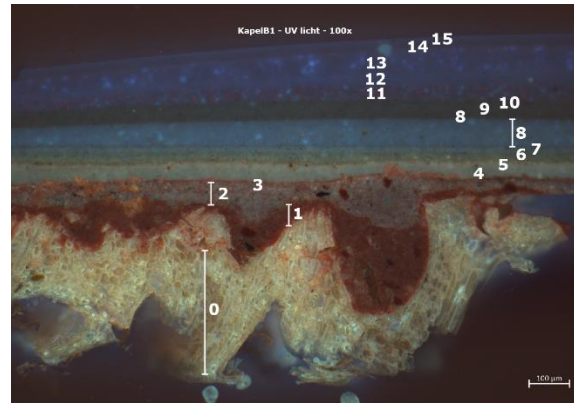
Figuur 42. Noordgevel van de kapel. Locatie van kleurtrap op een van de houten balken van het vakwerk.

Figuur 43. Kleurtrap op een van de houten balken van het vakwerk van de noordgevel van de kapel. Locatie dwarsdoorsnede Kapelb1.

Figuur 44. Dwarsdoorsnede Kapel Buiten M1. Gepolariseerd licht. Microscopische vergroting: 100x. De nummers zijn de laagnummers.

Figuur 45. Dwarsdoorsnede Kapel Buiten M1. UV licht. Microscopische vergroting: 100x. De nummers zijn de laagnummers.

FASE	LAAG (doorsnede)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKING EN
7	15	12	Wit	Donkerblauw	Afwerking	
	14	11	Wit	Donkerblauw	Voorlak	
	13	10	Wit	Donkerblauw	Grondlaag	
6	12	9	Lichtbeige	Donkerblauw	Afwerking	
	11		Lichtbeige	Donkerblauw paarsig	Grondlaag	
5	10	8	Donker okergeel	Donkergroen	Afwerking	Bevat zinkwit
	9		Donker okergeel	Donkergroen	Voorlak	Idem.
	8	7	Donker okergeel	Donkergroen	Grondlaag	Idem.
4	7	5	Donkerbeige	Blauwig groen	Afwerking	
	6	4	Donkerbeige	Blauwig groen	Voorlak	
	5	3	Donkerbeige	Geelgroen	Grondlaag	
	4		Lichtbeige	Blauwig groen	Grondlaag	
3	3	2	Donkerrood	Donkerrood/blauwig	Afwerking	
2	2		Donkerrood	Blauw met donkerrode ondertoon en groene sterretjes	Afwerking?	Bevat zinkwit
1	1	1	Donkerrood	Donkerrood/blauwig	Afwerking?	
	0	0	Bruin	-	Drager	Hout

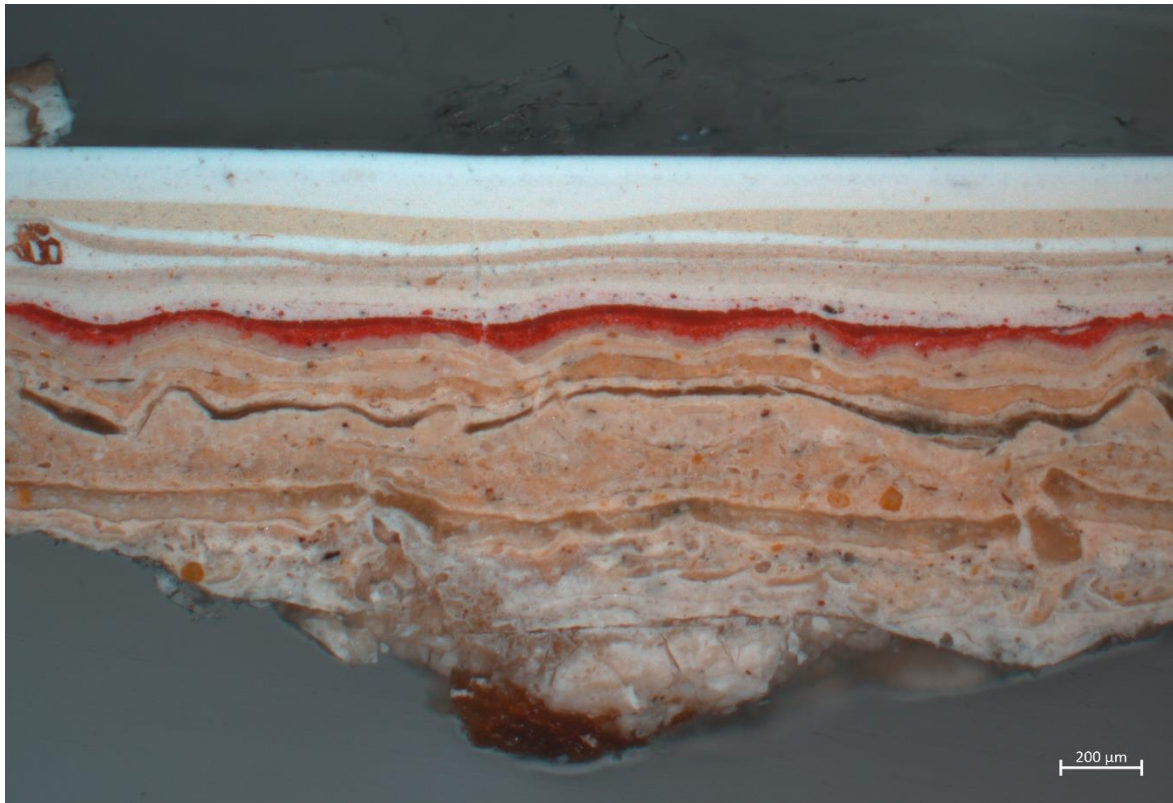
Tabel 9. laagbeschrijving van kapel buiten M4.

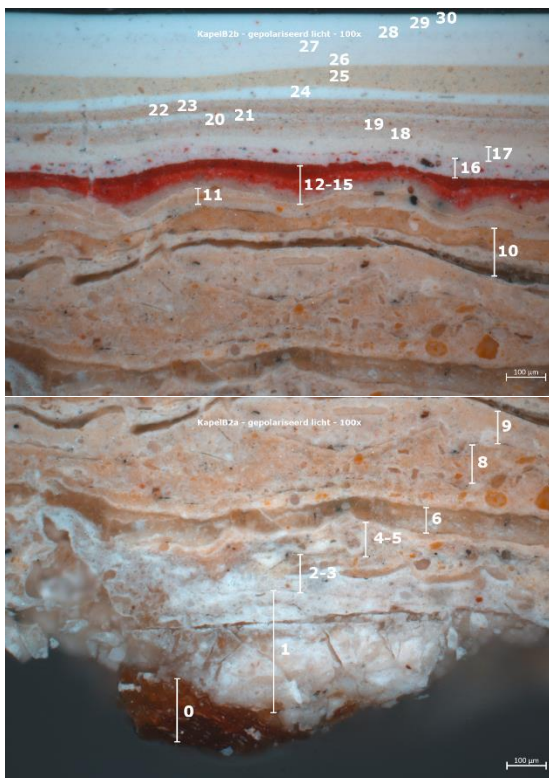
Figuur 46. Locatie van dwarsdoorsnede KapelB2, gootlijst.

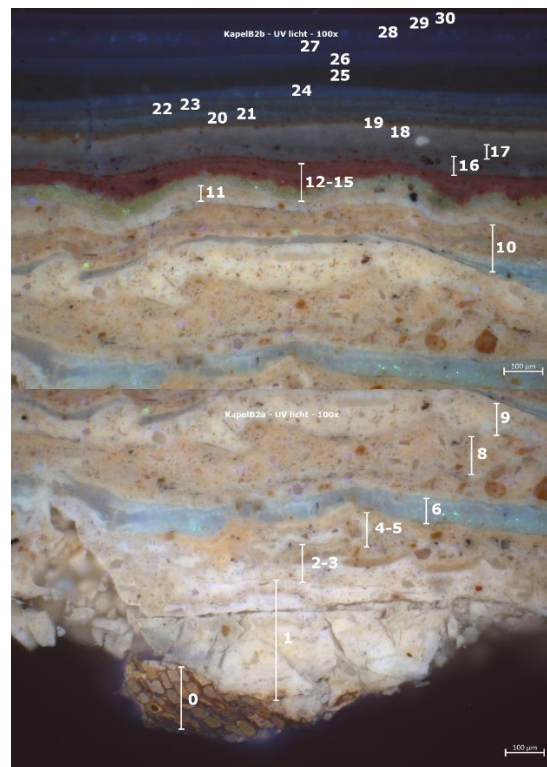
Figuur 47. Locatie van dwarsdoorsnede KapelB2, van de gootlijst (onderzijde).

Figuur 48. Dwarsdoorsnede KapelB2, van de gootlijst. Gepolariseerd licht. Microscopische vergroting: 50x.

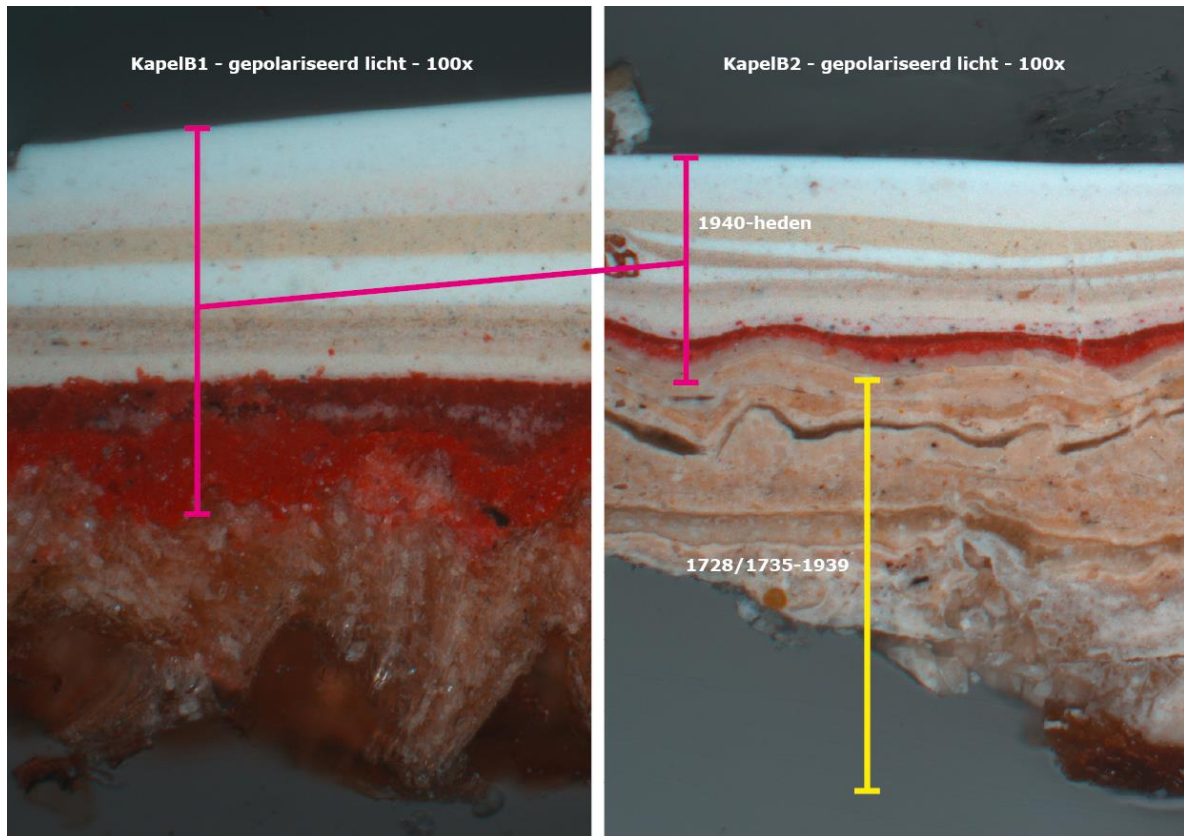
Figuur 49. Dwarsdoorsnede KapelB2. Gepolariseerd licht. Microscopische vergroting: 100x.

Figuur 50. Dwarsdoorsnede KapelB2. UV licht. Microscopische vergroting: 100x.

FASE	LAAG (doorsnede)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKINGEN
FASE 7	30		Wit	Donkerblauw	Afwerking	
	29		Wit	Donkerblauw	Voorlak	
	28		Wit	Donkerblauw	Grondlaag	
FASE 6	27		Lichtbeige	Donkerblauw	Afwerking	
	26		Lichtbeige	Donkerblauw	Grondlaag	
FASE 5	25		Okergeel	Donkergroen	Afwerking	
	24		Wit	Donkerblauw	Grondlaag	
FASE 4	23		Donkerbeige	Donkerblauw	Afwerking	
	22		Donkerbeige	Donkerblauw	Voorlak	
	21		Wit	Donkerblauw	Grondlaag	
	20		Wit	Donkerblauw	Grondlaag	
	19		Beige	Bruin	Grondlaag	
	18		Beige	Donkergeel	Grondlaag	
	17		Lichtbeige	Donkerblauw	Grondlaag	
	16		Roze	Donkerblauw	Plamuurlaag?	
FASE 3	15		Rood	Donkerrood	Afwerking	
FASE 2	14		Rood	Donkerrood	Afwerking	
FASE 1	13		Rood	Donkerrood	Afwerking	
	12	-	Grijs	Groen met sterretjes	Grondlaag	
	1-11		Okergele afwerkingen met grijze grondlagen.	Divers	Divers	Afwerkingen van voor de brand van 1939. De verflagen zijn beschadigd en met elkaar vermengd. Het is lastig om te zeggen waar de ene afwerking begint en de volgende eindigt. Het lijken een stuk of 9 of 10 afwerkingen te zijn voor de brand.
	0	0	Bruin		Drager	Hout

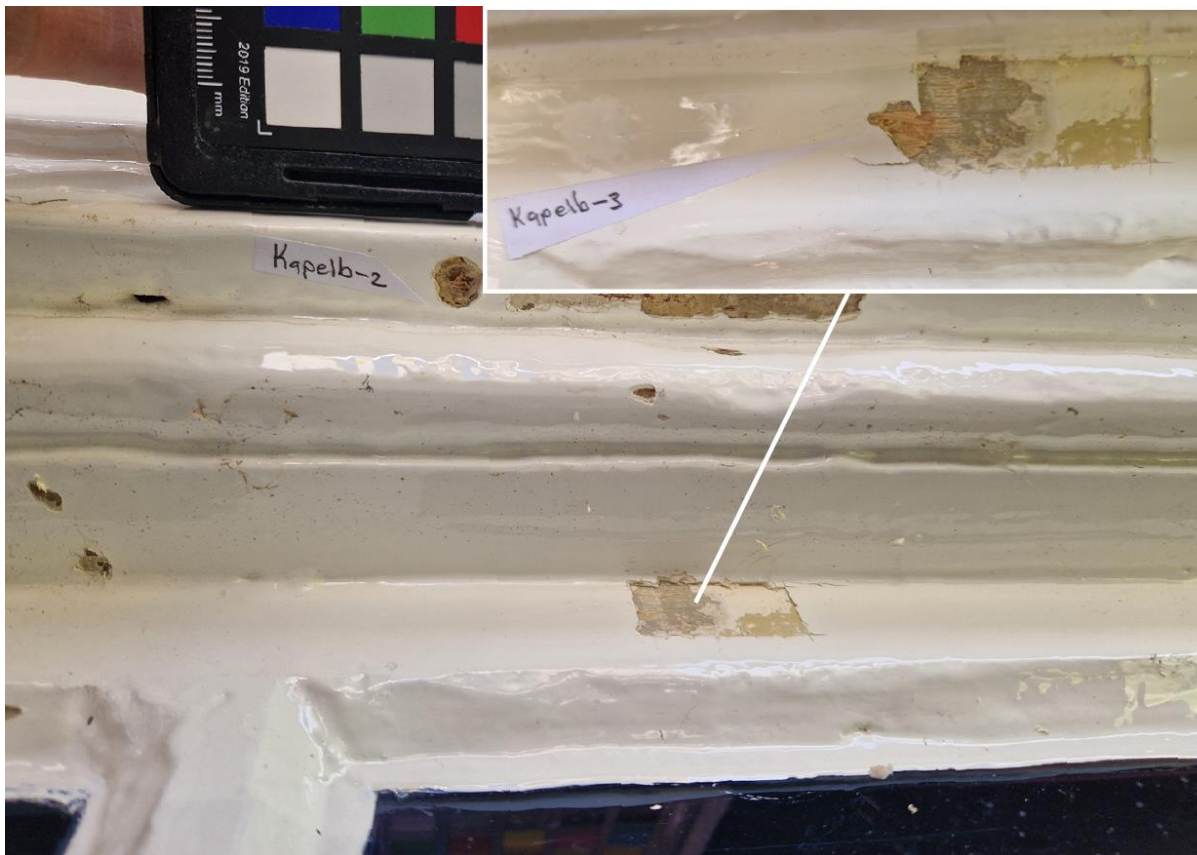
Tabel 10. laagbeschrijving van kapel buiten M4.

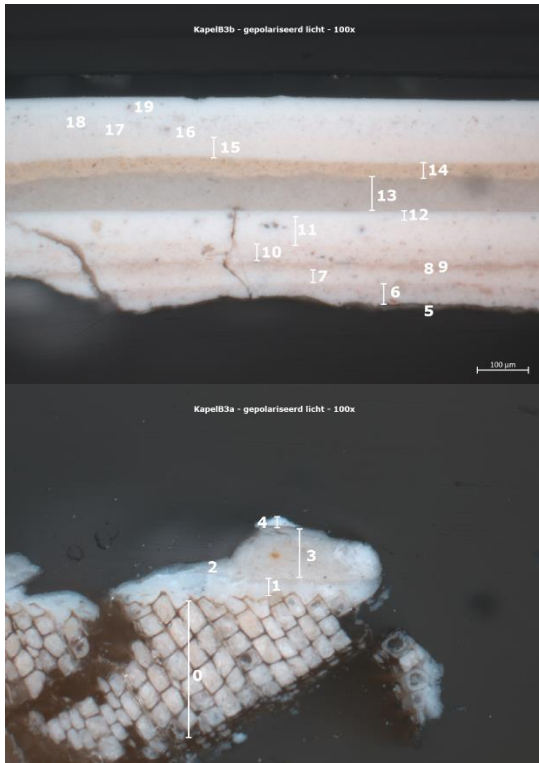
Figuur 51. Vergelijking van het pakket op een van de balken van het vakwerk van de kapel (B1) met het pakket dat is gevonden op de gootlijst (B2). Het pakket op de balken is van 1940 tot heden. Op de gootlijst zit er nog een heel verflagenpakket onder dat pakket (in geel aangegeven).

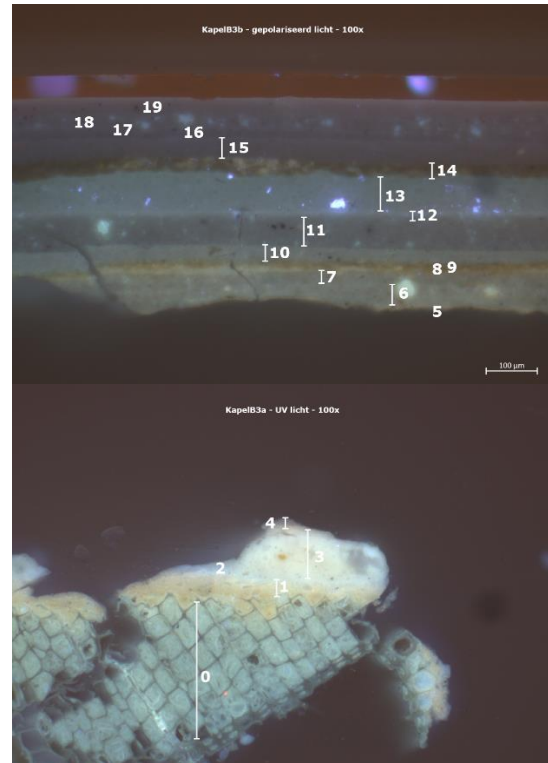
Figuur 52. Locatie van dwarsdoorsnede KapelB3, raamhout.

Figuur 53. Locatie dwarsdoorsnede Kapelb3, van het raamhout.

Figuur 54. Dwarsdoorsnede Kapel Buiten M3. Gepolariseerd licht. Microscopische vergroting: 100x. De nummers zijn de laagnummers.

Figuur 55. Dwarsdoorsnede Kapel Buiten M3. UV licht. Microscopische vergroting: 100x. De nummers zijn de laagnummers.

FASE	LAAG (doorsnede)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKINGEN
7	19		Wit	Donkerblauw	Afwerking	
	18		Wit	Donkerblauw	Voorlak	
	17		Wit	Donkerblauw	Grondlaag	
6	16		Lichtbeige	Donkerblauw	Afwerking	
	15		Lichtbeige	Donkerblauw	Grondlaag	
5	14		Donker okergeel	Donkergroen/bruin	Afwerking	
	13		Grijs	Licht grijsblauw	Grondlaag	
4	12		Heel lichtbeige	Licht grijsblauw	Afwerking	
	11		Heel lichtbeige	Donker grijsblauw	Grondlaag	
3	10		Lichtbeige	Licht grijsblauw	Afwerking	
	9		Beige	Bruin	Voorlak	
	8		Beige	Geel	Grondlaag	
	7		Lichtbeige	Groenblauw	Grondlaag	
	6		Lichtbeige	Groenblauw	Grondlaag	
2	5		Grijzig okergeel	Oranje	Afwerking	
	4		Wit	Oranje		
1	3		Okergeel	Wittig groen	Afwerking	
	2		Okergeel	Wittig groen	Voorlak	
	1		Lichtgrijs	Groenig oranje	Grondlaag	Bevat zinkwit
	0		Bruin	-	Drager	Hout

Tabel 11. laagbeschrijving van kapel buiten M4.

Conclusie noordgevel kapel

De noordgevel van de kapel was vóór de brand witgepleisterd en had okergele kozijnen en een okergele gootlijst, terwijl het raamhout wit was. Na de brand van 1939 werd deze gevel ontleisterd, waardoor de balken van de constructie zichtbaar werden.

In 1940 waren de kozijnen, de balken in de muur, de schoren en de gootlijst donkerrood geschilderd. Het raamhout was lichtgeel. Dit kleurschema lijkt driemaal te zijn toegepast, tot ongeveer 1970. Dit kleurgebruik zorgde ervoor dat de onderzijde van de gevel en het uitstekende bovenste deel visueel met elkaar werden verbonden.

Vanaf circa 1970, tijdens de vierde tot en met de zevende (en huidige) fase, ontstond het huidige kleurbeeld, dat sindsdien grotendeels is gehandhaafd. In dit schema zijn de balken, kozijnen en de gootlijst wit geschilderd. De schoren bleven echter donker, en het raamhout varieerde van lichtgeel tot wit. Dit kleurschema scheidt visueel het bovenste deel van de gevel van het onderste deel.

Enkele archiefphoto's bevestigen het kleurschema dat uit het onderzoek naar voren is gekomen. Op een foto uit vermoedelijk circa 1940-1970 is te zien dat de balken, kozijnen en de gootlijst zeer donker zijn, terwijl het raamhout licht van kleur is (zie afbeelding hieronder).

De oude deur had, net als de luiken op de binnenplaats, oorspronkelijk rood-witte kepers.

Figuur 56. Detail van figuur 6. Foto uit ca. 1940-1970.

Figuur 57. impressie van de eerste afwerking na de brand van 1939 op de noordgevel van de kapel.

Figuur 58. schematische weergave van de eerste afwerking na de brand van 1939 op de noordgevel van de kapel.

	KapelB1 (een van de balken vakwerk)	KapelB2 (gootlijst)	KapelB3 (raamhout)	KapelB4 (een van de schoren van de kapel)
FASE 7	Wit (afwerking)	Wit (afwerking)	Wit (afwerking)	Donkerbruin
	Wit (voorlak)	Wit (voorlak)	Wit (voorlak)	
	Wit (grondlaag)	Wit (grondlaag)	Wit (grondlaag)	
FASE 6	Lichtbeige (afwerking)	Lichtbeige (afwerking)	Lichtbeige (afwerking)	Paarsbruin
	Lichtbeige (voorlak)	Lichtbeige (voorlak)	Lichtbeige (voorlak)	
FASE 5	Donker okergeel (afwerking)	Donker okergeel (afwerking)	Donker okergeel (afwerking)	Rood (afwerking)
	Donker okergeel			
	Wit (grondlaag)	Wit (grondlaag)	Grijs (grondlaag)	
FASE 4	Donkerbeige (afwerking)	Donkerbeige (afwerking)	Zeer lichtbeige (afwerking)	Donkerbruin
	Donkerbeige (voorlak)	Donkerbeige (voorlak)	Zeer lichtbeige (voorlak)	Wit (grondlaag)
		Wit (grondlaag)		
	Donkerbeige (grondlaag)	Donkerbeige (grondlaag)		
	Lichtbeige (grondlaag)	Donkerbeige (grondlaag)		
		Lichtbeige (grondlaag)	Roze (grondlaag/plamuur?)	
FASE 3	Rood (afwerking)	Rood (afwerking)	Lichtbeige (afwerking)	Rood (afwerking)
			Beige (grondlaag)	
			Beige (grondlaag)	
			Lichtbeige (grondlaag)	
			Lichtbeige (grondlaag)	
FASE 2	Rood (afwerking?)	Rood (afwerking?)	Grijzig okergeel (afwerking)	Rood (afwerking?)
			Wit (grondlaag)	
FASE 1 ca. 1940	Rood (afwerking?)	Rood (afwerking?)	Okergeel (afwerking)	Rood (afwerking?)
			Okergeel (voorlak)	
	Bruin (Hout)	Lichtgrijs (grondlaag)	Lichtgrijs (grondlaag)	Bruin (Hout)
FASES voor de brand van 1939		11(?) okergele afwerkingen		
		Bruin (Hout)		

Kleurcodes

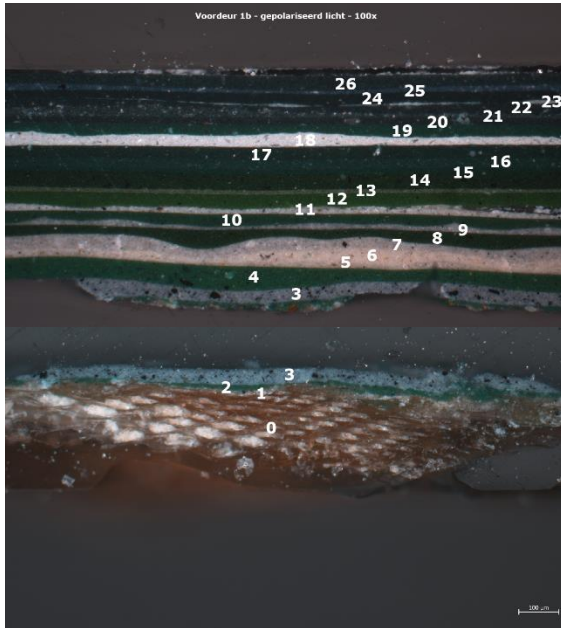
Onderdeel	Huidig	Voor 1940	Origineel (ca. 1940)
Gootlijst	Wit	Okergeel	Donkerrood NCS S 4050-Y80R
Kozijnen	Wit	Okergeel	
Balken	Wit	Wit (gepleisterd)	
Schoren	Donkerbruin	Onbekend	
Raamhout	Wit	Lichtgeel	Licht okergeel 2010-Y20R
Deur (keper rood)	Rood	Onduidelijk	Donkerrood NCS S 4050-Y80R
Deur (keper wit)	Rood	Onduidelijk	Licht okergeel 2010-Y20R

Voorgevel

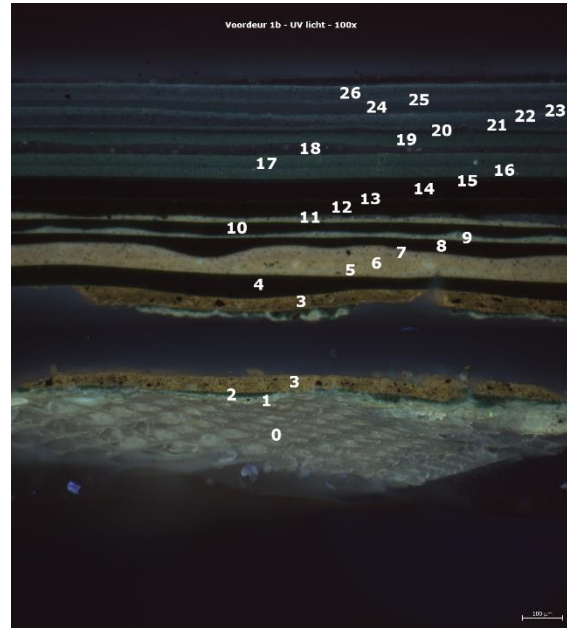
Aan de voorgevel is een voordeur en een raam plus kozijn onderzocht. De deur is vooral op de dagkant onderzocht (figuur 59-61, tabel 12). Ook de dekljist is onderzocht, omdat de mogelijkheid bestond dat deze van een kleuraccent was voorzien (figuur 64).

Figuur 59. Kleurtrap op de dagkant van de voordeur van het kasteel en locatie van de doorsnede, HG1. Zie hieronder.

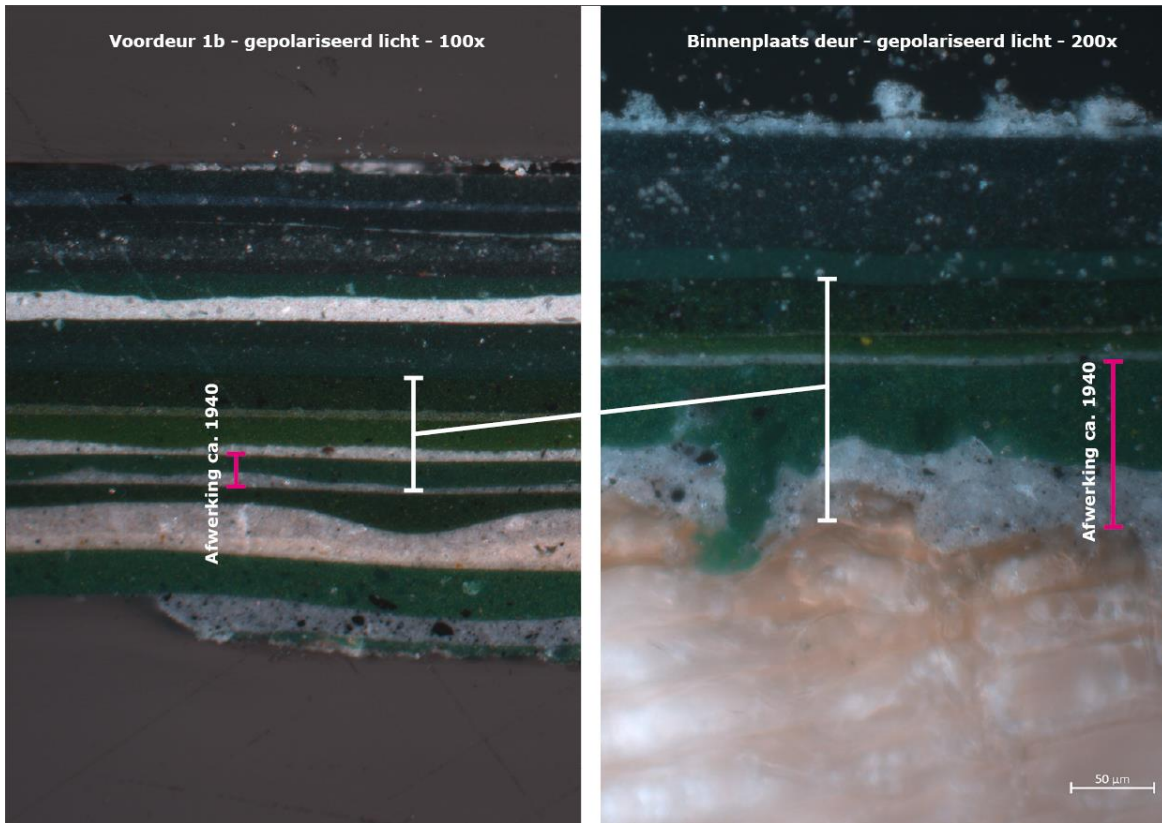
Figuur 60. Dwarsdoorsnede voordeur HG1. Gepolariseerd licht. Microscopische vergroting: 100x. De nummers zijn de laagnummers.

Figuur 61. Dwarsdoorsnede voordeur HG1. UV licht. Microscopische vergroting: 100x. De nummers zijn de laagnummers.

FASE	LAAG (doorsnede)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKINGEN
FASE 7	26	28-29	Donkergroen	Blauwgroen	Afwerking	
	25	27	Groengrijs	Blauwgroen	Grondlaag	
FASE 6	24	26	Donkergroen	Blauwgroen	Afwerking	
	23	25	Grijs	Donker	Grondlaag	Dun laagje
FASE 5	22	22-23	Donkergroen	Blauwgroen	Afwerking	
FASE 4	21	21	Donkergroen	Blauwgroen	Afwerking	
	20		Grijs	Donker	Grondlaag	Dun laagje
FASE 3	19	19-20	Donkergroen	Blauwgroen	Afwerking	
	18	18	Wit	Donkerblauw, bijna zwart	Grondlaag	
FASE 2	17	17	Donkergroen	Blauwgroen	Afwerking	
	16		Donkergroen	Blauwgroen	Voorlak	
	15		Donkergroen	Blauwgroen	Voorlak	
	14	16	Donkergroen	Donker	Grondlaag	
	13		Grijs	Donkergrijs	Grondlaag	
FASE 1 ca. 1940	12	15	Donkergroen	Donkerblauw	Afwerking	
	11	14	Grijs	Geel	Grondlaag	
FASE pre-1	10	12-13	Groen	Donker	Afwerking	
FASE pre-2	9	10-11	Grijs	Grijs	Grondlaag	
	8	9	Groen	Donker	Afwerking	
	7	8	Grijs	Geel	Grondlaag	
	6		Beige	Geel	Grondlaag	
5	Grijs		Geel	Grondlaag		
FASE Pre-3	4	7	Groen	Donkergroen	Afwerking	
	3	5-6	Grijs	Oranje-geel	Grondlaag	
FASE pre-4	2	3-4	Groen	Groen	Afwerking	
	1	1-2	Grijs	Groengrijs	Grondlaag	Bevat zinkwit
	0	0	Bruin		Drager	Hout

Tabel 12. laagbeschrijving van kapel buiten M4.

Figuur 62. Vergelijking van het verflagenpakket van de voordeur (links) en de groen geschilderde deur in de binnenplaats (rechts). Hierdoor is duidelijk welke groene afwerking de afwerking uit 1940 is op de voordeur en welke afwerkingen van voor die tijd stammen.

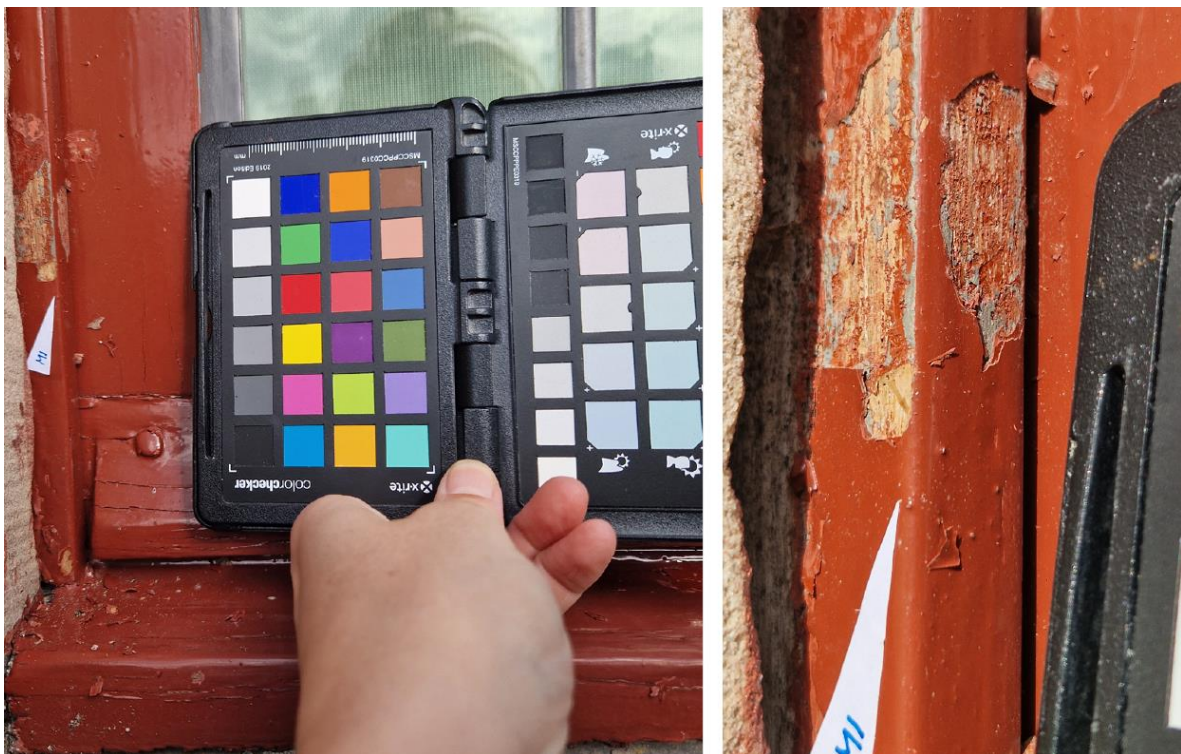
Figuur 63. Kleurtrap op de voorzijde van de voordeur. Enkel het pakket tot net onder de afwerking van 1940 is aanwezig. Het lijkt erop dat de voorzijde van de deur grondig is afgekrabd na de brand.

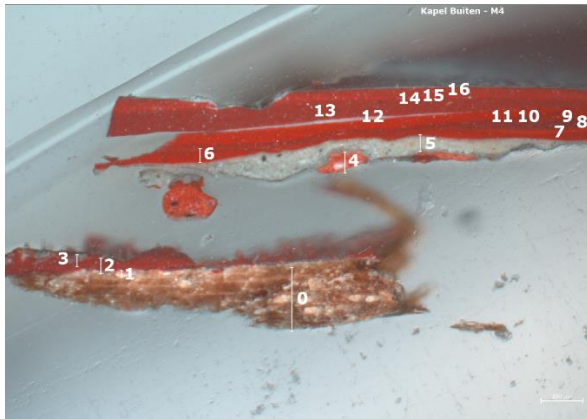
Figuur 64. Puncties op de lijst van de deur ter controle van een kleuraccent op de lijst en in het bijzonder de diamantvormige versiering. In de hoeken zijn nog veel afwerkingen aanwezig, maar geen aanwijzing voor een kleuraccent.

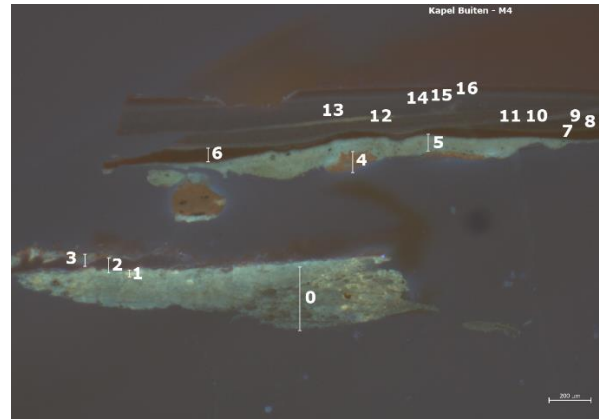
Figuur 65. Foto van de Hoofdburcht. De gele pijl geeft de locatie aan van de punctie en monsterlocatie op het raamhout.

Figuur 66. Locatie van punctie en monsternamen van het raamhout in de Hoofdburcht.

Figuur 67. Dwarsdoorsnede raamhout hoofdburcht Gepolariseerd licht. Microscopische vergroting: 100x. De nummers zijn de laagnummers.

Figuur 68. Dwarsdoorsnede raamhout hoofdburcht. UV licht. Microscopische vergroting: 100x. De nummers zijn de laagnummers.

FASE	LAAG (kleurtrap)	LAAG (kleurtrap)	KLEUR	FL. KLEUR	FUNCTIE	OPMERKINGEN
7	16		Rood	Donkerrood	Afwerking	
	15		Rood	Donkerblauw	Voorlak	
	14		Wit	Gelig	Grondlaagje	
6	13		Rood	Donkerblauw	Afwerking	
	12		Wit	Gelig	Grondlaagje	
5	11		Rood	Donkerblauw	Afwerking	
	10		Donkerrood	Donkerblauw		
	9		Rood	Witgeel		
4	8		Donkerrood	Donkerblauw	Afwerking	
	7		Rood	Gelig		
3	6		Rood	Donkerrood	Afwerking	
	5		Grijs	Groen met groene sterretjes	Grondlaag	
2	4		Rood	Geelrood	Afwerking	
	3		Grijs	Grijsgeel	Grondlaag	
1	2		Rood	Donkerblauw	Afwerking	
	1		Wit	Geel	Grondlaag	
	0		Bruin	-	Drager	

Tabel 13. Laagbeschrijving van het raamhout in de Hoofdburcht.

Conclusie voorgevel Hoofdburcht

In tegenstelling tot de andere houten onderdelen in de voorgevel van de hoofdburcht, dateren de houten voordeuren van ver vóór de brand van 1939. Ze stammen hoogstwaarschijnlijk uit de periode na de brand van 1735.

Een vergelijking van het verflagenpakket op de deur in de binnenplaats maakte het mogelijk de afwerking van circa 1940 te identificeren. Dit betreft een donkergroene verflaag, die lichter en geler is dan het huidige grachtengroen (kleurcode NCS S 5540-G10Y).

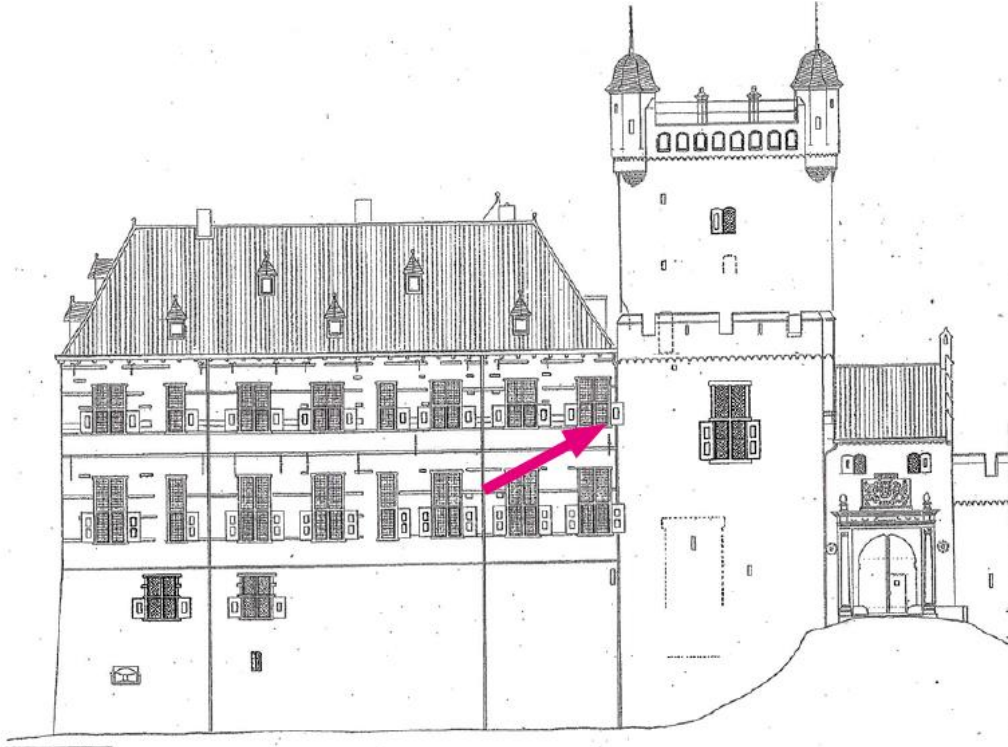
Op de dagkant van de deuren zijn de meeste verflagen aanwezig. Op de voorzijde van de deur is voornamelijk het verflagenpakket vanaf 1940 tot heden aangetroffen. Dit suggereert dat de deuren na de brand van 1939 zijn afgekrabd. Als de deuren daadwerkelijk uit circa 1735 stammen, is het verflagenpakket zelfs op de dagkant waarschijnlijk niet volledig. Ter vergelijking is de gootlijst van de dakkapel onderzocht. Onder de afwerking uit 1940 zijn daar maar liefst tien eerdere verflagen aangetroffen, terwijl de deur slechts vier lagen onder de verflaag van 1940 bevat.

Het raamhout in de voorgevel is sterk gedegrademd, waarschijnlijk doordat het vaak blootstaat aan direct zonlicht. Het dwarsdoorsnedenonderzoek bood hier uitkomst: vermoedelijk zijn alle afwerkingen vanaf 1940 vastgesteld. Alle aangetroffen lagen waren donkerrood. De rode kleur uit 1940 die in de binnenplaats is geïdentificeerd, kan hier eveneens worden aangehouden (NCS S 4050-Y80R).

De luiken zijn niet onderzocht, omdat ze waarschijnlijk dezelfde kleugeschiedenis hebben als het luik in de binnenplaats. Dit laatste luik is bewust onderzocht, omdat het beter beschermt is tegen zon, regen en wind en bovendien beter bereikbaar is dan de luiken aan de voorgevel. Archiefphoto's ondersteunen het idee dat de luiken aan de voorgevel oorspronkelijk rood-witte kepers hadden.

Natuurstenen band

Op een van de natuurstenen banden op de gevel aan de voorburcht/grachtzijde is een dik historisch verflagenpakket aangetroffen. Dit duidt erop dat de oude natuurstenen banden gedurende lange tijd in een grijzig okergele kleur waren geschilderd—een kleur die sterk overeenkomt met de natuurlijke tint van de steen zelf (fig. 69-71). Waarschijnlijk zijn ze hiermee gestopt na de brand van 1939.

Figuur 69. Locatie van het stukje natuurstenen band waar (nog) verflagen op zitten.

Figuur 70. Deel van de natuurstenen band waar een dik historisch verflagenpakket op aanwezig is van veel okergele verflagen.

Figuur 71. Detailfoto van het verfpakket dat is aangetroffen op een deel van de natuurstenen band, tegen de grote toren aan.

Figuur 72. Detailfoto van een deel van een venster met aansluitend een natuurstenen band. Een deel van die stenen band is vernieuwd (midden) en rechts is het oude natuursteen.

Gootlijst erkertoren

Door middel van een punctie is vastgesteld dat de gootlijst van een van de erkertorens, met vermoedelijk nog de oude gootlijst, een dun historisch verflagenpakket heeft met okergele afwerkingen. Het gaat hier waarschijnlijk om een verflagenpakket dat begint vanaf ca. 1940.

Figuur 73. Locatie van de gootlijst waar een punctie op is gemaakt.

Figuur 74. punctie op de gootlijst van een van de erkertorens.

Figuur 75. punctie op de gootlijst van een van de erkertorens.